

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA

GJYKATA SUPREME/VRHOVNI SUD

Vrhovni sud Republike Kosova, u opštoj sednici svih sudija je na osnovu člana 26 st. 1, podstav 1.4 i člana 27, stav 1. Zakona o Sudovima (Zakon Br. 06/L-054, od 23 novembra 2018 godine), dana 7 novembra 2022 godine, doneo sledeće:

PRAVNO MIŠLJENJE

I. Centralna Kancelarija za Krivičnu Evidenciju u okviru Sudskog Saveta Kosova (dalje u tekstu: CKKE) je nadležna da izvrši grupno brisanje (blok brisanje) iz krivične evidencije svih osuda koje su izrečene od strane sudova Kosova od 1999 godine pa nadalje, ako se proceni da su za to ispunjeni svi odgovarajući zakonski uslovi, na osnovu krivičnih zakona koji su bili na snazi u vreme pravosnažnosti presude.

II. U slučaju kad je kazna zatvora zamenjena sa novčanom kaznom shodno članu 44 KZRK, onda se smatra da je protiv okrivljenog izrečena samo novčana kazna.

III. U slučaju kad je u postupku za izvršenje, novčana kazna izrečena pravosnažnom presudom zamenjena sa kaznom zatvora, onda jedna takva stvar neće uticati na pravni položaj osuđenog lica, u pogledu pravnih posledica kazne i procesa rehabilitacije.

IV. U uverenju iz Krivične evidencije treba navesti samo osude koje su izrečene pravosnažnom presudom, a koje nisu još uvek brisane iz krivične evidencije. U tim uverenjima moraju se uneti i novčana kazna i sudska opomena, koja još uvek nisu brisane iz krivične evidencije, ali uz konstataciju da te krivične sankcije (novčana kazna i sudska opomena) ne stvaraju pravne posledice.

Objasnenje

Sudski savet Kosova (dalje u tekstu: "SSK"), je odlukom SSK br. 168/2022, od 5 maja 2022 godine, osnovao radnu grupu za razmatranje postavljanih pitanja, u okviru procesa konsolidacije Centralnog Sistema za Krivičnu Evidenciju (dalje u tekstu: "CSKE"), gde je odgovornost radne grupe bila obrada i priprema odgovarajućih preporuka za pitanja koje se odnose na proces zakonske rehabilitacije; evidentiranje osuda u sistemu koje ne stvaraju pravne posledice, zatim procena sadržaja novih uverenja iz krivične evidencije, koje će procesuirati CSKE, te adresiranje drugih pitanja koja će proisteći iz ovog procesa.

Pozivajući se na sadašnje okolnosti i potrebe za što bolju konsolidaciju CSKE, članovi ove grupe so došli do zaključka da je važno da dole navedena pitanja razmotri Vrhovni Sud Republike Kosova, imajući u vidu nedostatak odgovarajuće pravne osnove kao i nedostatak jedinstvene prakse u sudovima Kosova, te su predložili i sagledavanje mogućnosti za donošenje pravnog mišljenja po ovim pitanjima:

- Da li je CKKE nadležna da vrši grupno (blok brisanje) osuda iz krivične evidencije koja još uvek nisu brisana još od 1999 godine, iako su za to ispunjeni svi pravni uslovi?

- U smislu pravnih posledica osuda i zakonske rehabilitacije, kako postupiti kad je kazna zatvora zamenjena sa novčanom kaznom, oslanjajući se na član 44 KZRK?

- U smislu pravnih posledica osuda i sudske rehabilitacije, kako postupiti u slučaju kad je u postupku izvršenja, novčana kazna izrečena konačnom presudom, zamenjena sa kaznom zatvora?

- Šta mora da sadrži Uverenje o kaznenom statusu?

Videći veliki značaj gore iznetih pitanja, Predsednik Vrhovnog Suda Republike Kosova, Gdin. Enver Peci je pozvao opštu sednicu svih sudija, u kojoj je odlučeno za donošenje ovog pravnog mišljenja sa sledećim odgovorima:

I. Iz gore navedenog izveštaja radne grupe SSK, vidi se da je procesom digitalizacije svih osuda izrečenih pravosnažnom presudom iz 1999 godine pa nadalje, u CSKE evidentirane sve osude, uključujući i osude kojima su na osnovu odgovarajućih zakona ili krivičnih zakonika usledili zakonski rokovi za brisanje osude. Do skora, proces zakonske rehabilitacije na Kosovu nije bio razvijen, sa izuzetkom slučajeva kada su osuđena lica sa podnetim zahtevom tražili brisanje osude, kojima su usledili rokovi za brisanje. Sudovi su do sada proces zakonske rehabilitacije tretirali prema pravilima i postupku koji se mora voditi radi sudske rehabilitacije. Brisanje ili izmirenje osuda od strane sudova je dosada izvršeno samo po zahtevu osuđenih lica i kao ishod toga, najveći deo osuda nisu brisana iz krivične evidencije iako su im protekli

svi zakonski uslovi za tako nešto. Iako su za pojedine slučajeve istekli svi zakonski rokovi za brisanje osuda, a na drugoj strani odlučeno da se po zahtevu osuđenih lica brišu njihove osude (sudska rehabilitacija), u raznim sudovima Kosova, evidencija za ta lica nije održana na standardan ili na istovrstan način. U okviru priprema za početak pune implementacije CSKE, utvrđeno je da postoji izuzetno velik broj predmeta (osuda) u sistemu, koja ispunjuju uslove za brisanje, te da kao takve iste moraju podvgnuti procesu zakonske rehabilitacije, odnosno brisanju tih osuda iz evidencije, na osnovu kriterija koje se određuju odgovarajućim krivičnim zakonima. Imajući u vidu da se radi o jednom velikom broju tih osuda (od 1999 godine pa nadalje), pojavljuje se potreba grupnog brisanja ili blok brisanja, tako da je u tom pravcu od strane Vrhovnog Suda Republike Kosova zatraženo pojašnjenje ukoliko je jedno takvo brisanje moguće.

U vezi ovog pitanja, Vrhovni Sud Republike Kosova je uzevši kao osnovu gore pomenute činjenice, utvrdio da je CKKE nadležna da izvrši i grupno ili blok brisanje iz krivične evidencije svih osuda koje su izrekli sudovi na Kosovu, od 1999 godine pa nadalje, ukoliko se oceni da su za to ispunjeni svi odgovarajući zakonski uslovi, na osnovu krivičnih zakona koji su bili na snazi u vreme pravosnažnosti presude.

Vrhovi Sud Kosova ima u vidu da se u jednom takvom slučaju radi o situaciji "*Sui generis*" sprovođenja procesa rehabilitacije jednog velikog broja predmeta i činjenice da sadašnji pravni osnov uređuje samo proces individualne zakonske rehabilitacije. Međutim, nezavisno od toga, Vrhovni Sud Republike Kosova smatra da će se ovom situacijom, omogućiti retroaktivno dejstvo procesa rehabilitacije za sve predmete identifikovane za brisanje iz evidencije, čime je u skladu sa načelom ekonomičnosti i efikasnosti krivičnog postupka u ovoj situaciji, Vrhovni Sud Republike Kosova takođe ceni da na osnovu zakonskih odredaba koje se pozivaju na brisanje osude iz krivične evidencije, koji je uređen članovima 520 - 524 Zakonika o krivičnom postupku (dalje u tekstu: "ZKP"), te odredaba krivičnih zakona i drugih relevantnih odredbi, poštujući relevantne zakonske procedure i pojedinačno identifikujući slučajeve unapred, ne bi bila zakonska prepreka da imamo grupno ili blok brisanje svih osuda i iz svih kategorija, ukoliko se za to ispunjuju odgovarajući zakonski kriteri. Na ovaj način, CKKE mora prethodno da sastavi listu osuda koja ispunjuju pravne kriterijume za brisanje, zatim je ista, CKKE nadležna za sprovođenje procesa zakonske rehabilitacije, kao što to propisuju i zakonske odredbe odgovarajućih krivičnih zakona, u međunarodnim instrumentima, i Uredbom br. 01/2018 za Centralni Sistem za Krivičnu Evidenciju na Kosovu, od 2 maja 2018 godine. Blok brisanje tih osuda vršiće se prema određenim kriterijumima, i odgovarajućim zakonskim odredbama krivičnih zakona. Vrhovni Sud Republike Kosova smatra da je potrebno da se podaci brisanja po ovom postupku, sačuvaju u centralnoj bazi podataka iz krivične evidencije, te da istima upravlja CKKE, po odgovarajućim zakonskim postupcima, dok će se brisanje osude moći koristiti i obelodaniti samo u svrhe navedenim u članu 98 krivičnog Zakonika Republike Kosova (dalje u tekstu: "KZRK). Postupak rehabilitacije grupnim brisanjem osuda po zakonskoj rehabilitaciji, primeniće se samo na stare predmete (osude), kojima su protekle svi zakonski uslovi za njihovo brisanje.

Nakon završetka ovog procesa, CKKE nastaviće zatim sa procesom individualne rehabilitacije, za pojedine slučajeve, kao što se to predviđa odgovarajućim zakonskim odredbama.

II. Kao što je napred navedeno, kao drugo postavljeno pitanje jeste i činjenica u pogledu pravnih posledica osuda i zakonske rehabilitacije, tj, kako da se postupi ako je kazna zatvorom zamenjena novčanom kaznom, oslanjajući se na član 44 KZRK?

U vezi ovog pitanja, Vrhovni Sud Republike Kosova, prvo je istakao činjenicu da je članom 44 st. 1 KZRK, predviđano da, " *Kad sud izrekne kaznu zatvora do šest (6) meseci, sud može istovremeno, uz pristanak osuđenog lica, da odluči da kaznu zatvora zameni novčanom kaznom.*". Oslanjajući se na ovu zakonsku odredbu, u takvim slučajevima, kad sud odluči da kaznu zatvora zameni sa novčanom kaznom, tada Vrhovni sud Republike Kosova zaključuje da je protiv okrivljenog izrečena samo novčana kazna. tako da na osnovu toga, u smislu pravnih posledica osuda i zakonske rehabilitacije, moraju primeniti zakonske odredbe koje se pozivaju na novčanu kaznu.

III. Kao treće pitanje koje se pojavljuje u gore pomenutom izveštaju radne grupe SSK, jeste činjenica kako postupiti, u smislu pravnih posledica osuda i zakonske rehabilitacije, u slučaju kad je u postupku izvršenja, novčana kazna koja je izrečena konačnom odlukom zamenjena sa kaznom zatvora?

Što se ovog pitanja tiče, Vrhovni Sud Republike Kosova nalazi da u slučaju kad je novčana kazna izrečena pravosnažnom presudom zamenjena sa kaznom zatvora u postupku izvršenja, onda tako nešto ne bi trebalo da ima nikakvo dejstvo u pogledu pravnih posledica i rehabilitacije. ovo znači da način na koji se izvršava novčana kazna, ne bi trebalo uticati na pravni položaj osuđenog lica, u smislu pravnih posledica i procesa rehabilitacije. ovo znači da način na koji se izvršava novčana kazna, ne treba da utiče na pravni položaj osuđenog lica, u pogledu pravnih posledica i procesa rehabilitacije. Ovo iz razloga, što je protiv osuđenog lica pravosnažnom presudom izrečena novčana kazna, a činjenica da se protiv istog u postupku izvršenja ova kazna mogla zameniti kaznom zatvora, ne bi trebalo da ima nikakvo dejstvo na pravne posledice a ni u procesu rehabilitacije. U tim situacijama, (kada je novčana kazna koja je izrečena pravosnažnom presudom, u postupku izvršenja zamenjena na kaznom zatvora), onda u smislu pravnih posledica osude i rehabilitacije), protiv osuđenog lica moraju se primeniti zakonske odredbe koje se pozivaju na novčanu kaznu.

IV. U vezi sa četvrtim pitanjem, iz gore navedenog izveštaja radne grupe SSK, vidi se da se punom operacionalizacijom CSKR, predviđaju suštinske promene i u novom sistemu za obradu uverenja i ekstrakta/izvoda, koja će se izdavati na osnovu centralizovanih podataka CSKE. Sa početkom implementacije novog sistema za izdavanje uverenja i izvoda, zameniće se postojeća uverenja a koje će obrađivati lokalni sudovi. Sa primenom CSKE, očekuju se i suštinske promene u samom sadržaju uverenja koja će se izdati podnosiocima zahteva po njihovom zahtevu, kao i sadržaj izvoda koja će se proslediti odgovarajućim institucijama. Trenutno, uverenja o krivičnom statusu koje izdavaju sudovi u Republici Kosova, sadrže sledeće podatke:

sprovedene istrage protiv podnosioca zahteva; podignute optužnice i izrečene kazne. Osim toga, u nekim sudovima Republike Kosova ne postoji ujednačena praksa u načinu izdavanja uverenja i njihovog sadržaja. U nekim sudovima, u uverenjima o krivičnom statusu navodi se i činjenica da je protiv okrivljenog izrečena novčana kazna i sudska opomena, a u drugim sudovima, ne. Stoga, na osnovu ovih okolnosti, radna grupa SSK, obratila se Vrhovnom Sudu Republike Kosova sa pitanjem. Šta treba sa sadržaj uverenje o krivičnom statusu?

Vrhovni Sud Kosova smatra da je sadržaj uverenja o krivičnom statusu koja se trenutno obrađuju u zemlji veoma izazovan, zasnovan na principu pretpostavke nevinosti i da se ovaj oblik obrade uverenja ne praktikuje u drugim zemljama, uključujući glavne zemlje Evropske Unije / (u daljem tekstu "EU"), sa kojima naš sistem ima za cilj da bude usklađen/kompatibilan. Ako polazimo od prakse zemalja UE, uključujući i glavne zemlje kao što su Francuska, Nemačka, Italija i itd. takva uverenja sadrže samo podatke o kaznama izrečenim pravosnažnim presudama, dok se drugi aspekti krivičnog postupka ne uzimaju u obzir. Što se tiče upoređenja sa zemljama u regionu, stanje koje se odnosi na uverenja krivičnog statusa je ista sa zapadnim zemljama EU, u kojima ista uverenja sadrže samo informacije o kaznama izrečenim od strane suda.

Kao što je već gore rečeno, posojeća uverenja koje izdavaju sudovi u Republici Kosova, treba da imaju u vidu pre svega načelo pretpostavke nevinosti, osnovno načelo krivičnog postupka koji se garantuje ne samo odgovarajućim zakonima i ustavom Republike Kosova, već i velikim brojem međunarodnih pravnih dokumentima. Vrhovni Sud Republike Kosova takođe smatra da ta uverenja moraju kao osnovu imati i član 98 KZRK. U stavovima 1 i 4, propisano je da: *"Kaznena evidencija sadrži sledeće podatke: lične podatke o izvršiocu krivičnog dela; podatke o kazni, sudskoj opomeni, meri obaveznog lečenja ili oslobođenju izvršioca od kazne; promene u podacima o osudama koje su unete u kaznenu evidenciju; i podatke o kaznama koje je lice izdržalo, kao i o brisanju pogrešnih osuda. Svako lice može na svoj zahtev dobiti izvod iz svoje kaznene evidencije kad su mu potrebni ti podaci, osim ako bi to ugrozilo nacionalnu ili opštu bezbednost ili ako bi ugrozilo suzbijanje, istragu, otkrivanje i krivično gonjenje krivičnih dela"*. Na ovaj način, sadržaj tih uverenja trebalo bi biti u skladu i sa ovom zakonskom odredbom KZRK, kao organski zakon sa prioriteto u odnosu na svaki drugi akt iz ove oblasti. Procesuiranje takvog uverenja koja bi sadržavala i druge podatke osim podataka o kaznama izrečenim pravosnažnim presudama (uključujući ovde i sudsku opmenu, kao krivičnu sankciju), ugrozilo bi javnu sigurnost, bilo bi u otvorenoj suprotnosti sa principom pretpostavke nevinosti u krivičnom postupku, a takođe ne bi bilo u skladu sa raspoloživom pravnom osnovom i sa praksom drugih zapadnih zemalja UE u oblasti upravljanja sa krivičnim statusom. i članom 17, stavovi 4.i 5.Uredbe br. 01/2018 o Centralnom Sistemu Krivične Evidencije Kosova, koja je usvojena od strane SSK, dana 2 maja 2018 godine, izričito je predviđeno da: *" U uverenju o Krivičnom statusu uvode se samo pravisnažne osude koje nisu brisane. Uverenje o krivičnom statusu ne sme da sadrži nikakve podatke o bilo kom slučaju ili krivičnom postupku koji je u toku pred bilo kojim sudom na Kosovu"*. Na kraju, u uverenjima o krivičnom statusu moraju se zapisati i novčana

kazna i sudska opomena, koje su izrečene pravosnažnom presudom, a koje nisu brisane iz krivične evidencije u okviru rokova propisanim zakonom, odnosno članom 96, st.2. KZRK (Verzija na srpskom i na bosanskom jeziku). u vezi ovog pitanja, Vrhovni Sud Kosova ističe da pravne posledice osuda i rehabilitacije čine dve različite pravne institucije, stoga kao takve moraju se tretirati i prilikom obrade takvih uverenja, Na ovaj način, na osnovu svega navedenog, Vrhovni Sud Republike Kosova, konstatuje da u Uverenju o krivičnom statusu moraju se uvesti samo osude koje su izrečene konačnom presudom, a koje nisu još uvek nisu brisane iz krivične evidencije. Takođe se u takvim uverenjima mora navesti i novčana kazna i sudska opomena, koje još uvek nisu brisane iz krivične evidencije, ali uz konstataciju da ove krivične sankcije (novčana kazna i sudska opomena) ne stvaraju pravne posledice.

(Pravno mišljenje Vrhovnog Suda Republike Kosova usvojen dana 7 novembra 2022 godine).